

Programma Open Joodse Huizen | Huizen van Verzet 2025

Titel: Het geheim van Post Poddie
Tijd: 10.00 uur
Locatie: Kleine Oost 37 (voormalige Wapen van Hoorn)

Kort na het uitbreken van de oorlog wil het verzet weten wat de Duitsers van plan zijn. Met hulp van enkele PTT-ers en de diensttelefoon van het provinciaal elektriciteitsbedrijf lukt het om de Duitsers in Hoorn af te luisteren. Zo weet het verzet van op handen zijnde arrestaties, NSB'ers en infiltranten. Het werkt: vele verzetslieden en onderduikers blijven hierdoor uit handen van de Duitsers. Als het verzet in Noord-Holland toeneemt en er geallieerde wapendroppings moeten plaatsvinden, is veel meer nodig. De verzetsmensen moeten immers veilig

met elkaar kunnen communiceren. Op Kleine Oost 22 wordt achter de keuken een volledig nieuwe geheime telefooncentrale en afluisterpost ingericht: Post Poddie. Onder de ogen van de Duitsers worden onder het mom van storingen de benodigde verbindingen gelegd. De Hoornse post wordt een onmisbare schakel voor het verzet in heel Noord-Holland. Verteller Eddy Boom neemt zijn publiek mee in dit fascinerende staaltje van verzet.

Titel De twee bruiloften van Elsje en Leo
Tijd: 10.00 uur
Locatie: Achterstraat 2 (De Doelen)

Joodse Elsje droomt van een witte bruiloft met alles erop en eraan. Het wordt een simpele ceremonie. De bruid is in het zwart, maar het kersverse echtpaar straalt. Leo gaat zonder dat Elsje het weet in het verzet. Hun liefde wordt al snel zwaar op de proef gesteld. In 1942 mogen Joden nauwelijks meer ergens komen. Ze hebben hun baan, hun eigendommen, geld en juwelen moeten inleveren. Leo, niet-Joods, blijkt door zijn huwelijk met een Joodse ook vol-Joods te zijn geworden. Met pijn in hun hart besluiten Elsje en Leo dat zij moeten scheiden. Tegen iedereen vertellen ze dat Elsje naar Amsterdam is vertrokken. In werkelijkheid woont Elsje in hun eigen huis, verscholen achter dikke vitrages. Drie jaar lang brengt ze het grootste deel van haar tijd door in de kleine slaapkamer van hun huis in Hoorn. Verteller Christa van Hees schreef een historische roman over dit bijzondere echtpaar.

Titel: Flory Polak: de jongste onderduiker van Hoorn

Tijd: 10.00 en 11.00 uur

Locatie: Drieboomlaan 69

Op het Centraal Station van Amsterdam krijgen Nel en Cees Woelders ergens in 1942 een piepkleine baby in hun handen gedrukt van een wanhopige moeder. Nel en Cees, allebei 24, zijn dan net aan het verhuizen van Utrecht naar Hoorn. De kleine Flory Polak is waarschijnlijk hooguit twee maanden oud. Drieboomlaan 69 wordt het nieuwe thuis van Flory. Zij weet niet beter dan dat Nel en Cees haar ouders zijn. Flory wordt de jongste onderduikster van Hoorn, zich niet bewust van die bijzondere positie. Schuin tegenover het gezin Woelders woont een NSB'er. Voor iedereen in de buurt is wel duidelijk dat Flory met haar donkere ogen geen eigen kind is van de twee blauwogige ouders. Voor Flory begint de oorlog pas na de bevrijding als plotseling haar biologische ouders voor de deur staan. Een voor alle partijen enorme verrassing. Flory's eigen verhaal over de verstrekende gevolgen van hechting en onthechting.

Titel: Twee moedige vriendinnen hielpen zeker twintig onderduikers overleven

Tijdstip: 11.00 uur

Locatie: Grote Oost 6

Ze waren de bescheidenheid zelve: Aaf Dell en Dieuw van Vliet. Na de oorlog wilden ze het er eigenlijk nooit meer over hebben, maar de onderduikers die zij hielpen wisten het zeker. Dankzij de moed van de twee vriendinnen hebben zeker twintig Joodse onderduikers de oorlog overleefd. De jongste was een baby van enkele weken oud. Dieuw en Aaf woonden tijdens de oorlog in het conciërgewhuis achter Grote Oost 6, het hoofdkwartier van de Duitse Wehrmacht. Onder de ogen van de Duitsers

hielden ze onderduikers verborgen. Ze deden samen met hun vriendin Odile Moereels, directrice van het stadsziekenhuis, veel meer. Zo bracht Aaf de in het ziekenhuis geboren baby Loekie in een postwisselkarretje naar een onderduikadres. Het kwam haar duur te staan. Verteller Wil Eiting vertelt waarom Aaf werd gearresteerd en hoe ze in kamp Ravensbrück belandde. Aaf overleefde het kamp en kreeg na haar terugkeer een heldenontvangst.

Titel: Familie Stuijbergen, een gezin in het verzet

Tijd: 12.00 uur

Locatie: Koepoortsweg 16

Door het (gewapende) verzetswerk van zoon Kees raakt een groot deel van het gezin Stuijbergen bij zijn activiteiten betrokken. Bij een inval in 1944 thuis op Koepoortsweg 16 worden zijn ouders en zijn oudste broer Leo gearresteerd. Ze kunnen vrijkomen als Kees zich meldt. Zijn ouders en broer houden hun mond. Het komt ze alle drie op gevangenisstraf te staan, het kost Leo zelfs zijn leven. Vader Simon komt in Kamp Amersfoort terecht en wordt na een maand vrijgelaten. Moeder Maria brengt twee zware maanden door in de gevangenis in Amstelveen. Leo wordt naar Kamp Vught gestuurd en gedeporteerd naar het beruchte concentratiekamp Bergen-Belsen. Daar

overlijdt hij op 9 maart 1945 aan vlektyfus. Sam sluit zich enkele maanden na de arrestatie van zijn broer en ouders aan bij de Knokploeg Hoorn. Kees maakte daar toen al langer deel van uit. Sams jongste zoon, Hans Stuijbergen, vertelt wat voor impact dit had.

Titel: Mechiel Wils droeg altijd rattengif op zak

Tijd: 13.00 uur

Locatie: Tweeboomlaan 155

Als adjunct-gemeentearchitect in Hoorn kan Mechiel Wils aan de stempels komen om onderduikers te voorzien van een valse identiteit en bonkaarten. Zijn zelfontworpen woning aan het eind van de Tweeboomlaan ligt afgelegen genoeg om tussenopvang te worden voor Joodse onderduikers. Sommigen blijven wat langer, zoals de Joodse Bertie Coster. Tweeboomlaan 155 wordt een haard van verzet, maar dat blijft niet onopgemerkt. Dankzij een afgeluisterd bericht van de Duitsers weet Mechiel Wils aan arrestatie te ontkomen. Het gezin Wils duikt onder. Vanuit Den Haag gaat Mechiel Wils door met zijn verzetsactiviteiten. Met twee verschillende identiteiten. Hij wordt aangehouden door de Duitsers die hem om zijn papieren vragen. Maar welke van de persoonsbewijzen in zijn linker- en rechterzak is nu het goede? Hij is zich bewust van het gevaar om gearresteerd te worden. Daarom loopt hij altijd met rattengif op zak, zodat hij niemand kan verraden. Verteller dochter Mary is trots op haar vader.

Titel: **Het geheim achter Het Gele Teken**

Tijd: **13.00 uur**

Locatie: **Grote Oost 35**

Gré Visser en Jan Ruijter komen beiden uit een nest waarin het gewoon is dat je je om andere mensen bekommert. In 1937 komen ze op Grote Oost 35 wonen waar ze een winkel in woninginrichting beginnen. Dan komen de eerste vier Joodse onderduikers. Het worden er steeds meer. Er moet een schuilplaats komen voor zeker tien mensen. Met zoveel Joodse mensen in een huis loopt de spanning soms huizenhoog op. Voortdurend is er de dreiging van buitenaf. Nazi's marcheren door de straat, hun hoofdkwartier is nog geen honderd meter verderop. De zorg voor eten voor de onderduikers - het zijn er tientallen - vreet energie en tijd, vooral van Jan. Soms moeten de bonkaarten van ver komen. Dat is het werk van Gré. Met de kaarten op haar lichaam verstopt, gaat ze langs Duitse controleposten. Een verhaal over moed en mededogen, verteld door Ab van der Deure.

Titel: **Schooldirecteur Koos Poll spioneerde voor de geallieerden**

Tijd: **14.00 uur**

Locatie: **OSG – J.D. Pollstraat (ingang Bontekoestraat)**

Koos Poll is tijdens de Tweede Wereldoorlog directeur van de Rijks HBS. Als zijn school in 1942 door de Duitsers wordt gevorderd, moet "baas J.D. Poll" voor 250 leerlingen andere lesruimte regelen. En niet alleen dat. Hij zorgt ook voor onderduikadressen voor de leerlingen die zich moeten melden voor tewerkstelling in Duitsland. Ondertussen is hij actief in het verzet. In de regio, landelijk en zelfs voor de Belgen. Koos Poll werkt onder andere voor de Dienst WIM. Deze verzamelt politieke, economische en militaire inlichtingen voor de geallieerden. Op 21 juni 1944 wordt hij opgepakt en naar concentratiekamp Sachsenhausen overgebracht. De geallieerden rukken op en Poll wordt op 9 april 1945 gedeporteerd naar Buchenwald. Vervolgens moet hij lopend naar Dachau. Daar raakt hij, aan het eind van zijn krachten, onderweg vermist. Zijn graf is nooit gevonden. Kleindochter Anneke Poll maakte met partner Arjan de reis van haar grootvader; Arjan vertelt er samen met Anneke over.

Titel: Hulp aan onderduikers kostte Abraham van den Berge het leven

Tijd: 14.00 uur

Locatie: Tweeboomlaan 74

Als het onderwijzersechtpaar Abraham en Elisabeth van den Berge het verzoek krijgt om onderduikers in huis te nemen, zeggen ze "ja", zich zeer bewust van de risico's. Het pasgetrouwde Joodse echtpaar Nathan en Esther Smit-Huidig vindt op de Tweeboomlaan 74 een fijn onderduikadres. Eind 1943 komt de enkele weken oude Joodse baby Loekie erbij. In februari 1944 staan er Duitsers aan de deur. Abraham (op school) en het Joodse echtpaar worden gearresteerd. Elisabeth houdt moedig stand. Zij weigert Loekie aan de Duitsers te overhandigen, waardoor haar man vrij zal komen. Hun standvastigheid kost Abraham het leven; hij sterft in kamp Buchenwald. Dankzij de moed van Abraham en Elisabeth overleeft Loekie de oorlog. Tot op de dag van vandaag is hij daar dankbaar voor. Abrahams weduwe blijft na de oorlog achter met drie kinderen, de jongste nog een kleuter. Kleindochter Patricia van der Pieterman vertelt wat dit voor het gezin betekende.

Titel: Ziekenhuisdirectrice Odile Moereels nam Joodse verpleegsters aan

Tijd: 14.00 uur

Locatie: Dijklander ziekenhuis (nabij binnentuin met monument)

Odile Moereels redt als directrice van het Stadsziekenhuis in de oorlog veel onderduikers. In de Eerste Wereldoorlog hielp ze al soldaten in de loopgraven. Deze bescheiden vrouw blijkt een moedige verzetsheld. In 1921 wordt ze directrice van het Stadsziekenhuis aan het Kerkplein. Dan breekt er weer een oorlog uit. Odile maakt gebruik van het feit dat ze de baas is: ze neemt Joodse vrouwen aan als verpleegster waardoor ze voor de Duitsers onvindbaar zijn. Alleen al hierdoor heeft ze zeker tien vrouwen het leven gered. Meerdere keren krijgt Odile te horen dat er een Duitse inval of inspectie aan dreigt te komen. Ze verklaart dan simpelweg een hele ziekenhuisbarak tot quarantainegebied wegens

roodvonk. In die barak worden tijdelijk onderduikers verstopt: de Duitsers willen immers niks te maken hebben met besmettelijke ziektes. Achterneef Robert van Venetië vertelt nabij het monument voor Odile in het Dijklander ziekenhuis over zijn beroemde oudtante.

Titel: **Trien de Haan, een heldin zonder standbeeld**

Tijd: **15.00 uur**

Locatie: **Grote Kerk, Kerkplein 36 (zijgang)**

In de jaren dertig strijdt de Hoornse Trien de Haan, moeder van twee dochters, voor vrouwen- en arbeidsrechten. Tijdens de oorlog zet ze samen met haar man Bart en jongste dochter Nellie de strijd voort. Ze sluiten zich aan bij het landelijk Marx-Lenin-Luxemburgfront. Thuis in Noorderstraat vinden diverse geheime vergaderingen plaats van de verboden verzetsorganisatie. "Rooie Trien" brengt onderduikers onder en regelt papieren voor mensen die naar het buitenland vluchten. Op 27 februari 1942 wordt ze in haar eigen huis door de Duitse Sicherheitsdienst gearresteerd. Ze belandt in kamp Ravensbrück. Met haar gedichten probeert ze haar mede-kampgenoten moed en hoop te geven. Ze overleeft het kamp maar ternauwernood. Biograaf Bart Lankester vertelt haar bewogen levensverhaal. Binnenkort krijgt Trien in Hoorn de eer die ze verdient: een eigen straatnaam in de nieuwe woonwijk aan het Pelmolenpad. .

Titel: **Piet en Dien van Iersel: waterdragers van het verzet**

Tijdstip: **15.00 uur**

Locatie: **Baanstraat 36**

De ligging van hun huis bijna recht tegenover het station van Hoorn maakte Baanstraat nummer 36 tot een ideale locatie voor de eerste opvang van onderduikers. Mulo-leraar Piet van Iersel (35) en zijn vrouw Dien (33) waren op verzoek van een bevriende verzetsman bereid om hun huis daarvoor open te stellen. Ondanks dat ze vier jonge kinderen hadden, de jongste zeven maanden oud. En ondanks de gevaren die er natuurlijk wél waren. Dien kreeg er wel eens de zenuwen van. Van al die onbekende mensen die korte of langere tijd in hun huis doorbrachten. Vooral van de mannen of vrouwen uit het verzet die met een wapen onder een hoofdkussen sliepen. Intussen raakte Piet steeds meer betrokken bij de activiteiten van het (gewapende) verzet. Toen kwam van de gevangen genomen verzetsman Koos Poll de boodschap dat ze onmiddellijk moesten onderduiken. Zoon Frans legt uit hoe dat kwam en wat daarna gebeurde.

Titel: Een verloofd stel in het verzet
Tijdstip: 16.00 uur
Locatie: Grote Kerk, Kerkplein 36 (zijingang)

Tijdens hun onderduikperiode in Amsterdam sloten Georges Trigallez en zijn verloofde Henny Schat zich aan bij de daar ondergedoken leden van de Knokploeg Hoorn. In september 1944 keerde de ploeg terug naar West-Friesland. Eerst in Berkhout, later vanuit de Wogmeer. Georges was wapenmeester en Henny koerierster. Zij bracht wapens en illegale papieren naar Amsterdam. Beiden waren bij tal van spraakmakende en risicovolle acties betrokken. Zoals de overval op de jamfabriek van een NSB-er in Blokker. De knokploeg maakte 2.500 potten jam en elf balen suiker buit. Georges was een van de drie schutters die op 30 december 1944 in een kapperszaak in de Nieuwstraat een eind maakte aan het leven van SS-rottenführer George Herlee. Die had zoveel informatie over het verzet, dat het hele verzet opgerold dreigde te worden. Uitgever en filmmaker Peter Sasburg legt samen met de

dochters van Georges en Henny uit welke afschuwelijke keuzes ze moesten maken.

Titel: Terugblik op de dag: bijeenkomst voor alle medewerkers aan Open Joodse Huizen
Tijdstip: 17.00 uur
Locatie: Grote Kerk, Kerkplein (zijingang)

Titel: Frisia Nora Benima, de penningmeester die moest vertrekken
Tijd: 19.00 uur
Locatie: Grote Kerk, Kerkplein 36 (zijingang)

Frisia Benima (midden) is achttien jaar als ze voor haar eerste baan in Hoorn komt wonen. Ze wordt lid van de gymnastiekvereniging en van Koninklijke Concert en Zangvereniging Sappho. Al snel wordt ze tot bestuurslid gekozen. Kort daarna wordt ze penningmeester. Ze is erbij als Sappho in de Grote Kerk een concert geeft voor de slachtoffers van het bombardement in Rotterdam. Vanaf september 1941 mogen Joden geen lid meer zijn van een niet-Joodse vereniging. Frisia moet Sappho opgeven. Ergens in 1942 vertrekt ze, door de nazi's gedwongen, naar Amsterdam. Van daaruit wordt Frisia op transport gezet naar Westerbork. Op 8 juni 1943 is het haar beurt om gedeporteerd te worden. Na een treinreis van drie dagen komt ze in vernietigingskamp Sobibór in Polen terecht. Waar ze vrijwel zeker direct in de gaskamers belandt. Vrijdag 11 juni 1943 sterft ze, 32 jaar jong. Margot Bakels, voorzitter van Sappho vertelt haar tragische levensverhaal.

Titel: Preview 'TRUUS' (De Dansonderneming)

Tijdstip: 20.00 uur

Locatie: Grote Kerk, Kerkplein 36 (zijingang)

Voor Theater na de Dam maakt het Hoornse gezelschap De Dansonderneming samen met dansleerlingen van Balletstudio De Dansonderneming de voorstelling 'Truus'. Het is een eerbetoon aan een van de bekendste verzetsstrijders en kunstenaars van Nederland: Truus Menger-Oversteegen. Verzetskameraad van Hannie Schaft en maker van het monument Bevroren Tranen in kamp Westerbork

Titel: Truus Menger verwerkte haar oorlogservaringen in haar kunst

Tijdstip: 20.30 uur

Locatie: Grote Kerk, kerkplein 36 (zijingang)

Truus Menger-Oversteegen was zestien toen de oorlog uitbrak. Samen met haar twee jaar jongere zusje Freddie behoorde ze tot de jongste gewapende verzetsstrijders van Nederland. Ze maakte deel uit van de Haarlemse verzetsgroep waartoe ook Hannie Schaft behoorde. Na de bevrijding trouwde ze met de Velsler verzetsman Piet Menger, die ze aan het eind van de oorlog ontmoette bij het opblazen van de spoorlijn tussen IJmuiden en Haarlem. Na enkele jaren kwam het jonge gezin in Westfriesland wonen. Hier kwam het kunstenaarschap van Truus tot volle wasdom: ze tekende, schilderde, schreef en werd een internationaal bekend beeldhouwer. In Hoorn staan vijf kunstwerken van haar. Ze was medeoprichter van Comité 40-45 Hoorn en bleef haar hele leven actief om jonge mensen te waarschuwen voor de gevaren van het fascisme en om te strijden tegen onrecht. Journalist en schrijver Christa van Hees interviewt zoon en journalist Martin Menger over zijn beroemde moeder.